

HE 197/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaisesti ehdotetaan korkeakouluopiskelijoiden opintorahan tasoa nostettavaksi kustannusneutraalisti opintotukeen oikeuttavaa aikaa lyhennettäessä. Opintorahan nousu mitoitetaan opintotukiajan lyhennyksen pysyvän kustannusvaikutuksen mukaan.

Opintorahan kuukausittaisia määriä korkeakoulussa ehdotetaan korotettavaksi noin 11 prosentilla.

Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttavaa aikaa ehdotetaan ohjelman mukaisesti lyhennettäväksi viidellä tukikuukaudella. Tukeen oikeuttava aika määräytyisi kyseiselle tutkinnolle säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oike-

uttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä viidellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika olisi kuitenkin viisi tukikuukautta.

Muutosten tarkoituksena on opintotuen riittävyyden parantaminen päätoimiseen opiskeluun kannustavaksi sekä opiskeluaikojen lyhentäminen ja työurien pidentäminen opiskelijoilla, jotka aloittavat ensimmäiset korkeakouluopinnot syyslukukautena 2014 tai sen jälkeen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
PERUSTELUT	3
1 Nykytila	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.2 Kansainvälinen kehitys	5
1.3 Nykytilan arviointi	6
2 Ehdotetut muutokset	8
2.1 Tavoitteet	8
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot	8
2.3 Ehdotetut muutokset	8
3 Esityksen vaikutukset	10
3.1 Taloudelliset vaikutukset	10
3.2 Vaikutukset opiskelijan talouteen ja asemaan	10
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	12
4 Asian valmistelu	12
5 Riippuvuus muista esityksistä	12
6 Tarkemmat säännökset	13
7 Voimaantulo	13
8 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	15
Laki opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta	15
LIITE	17
RINNAKKAISTEKSTI	17
Laki opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta	17

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tutkintokohtainen tukiaika korkeakouluopinnoissa

Opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea voi korkeakoulussa saada tutkinnon, tieteellisen jatkotutkinnon tai erillisen ammatillisen täydennyskoulutusohjelman suorittamiseen. Yksittäisen opintokokonaisuuden suorittamiseen opintotukea voidaan myöntää korkeakoulututkinnon suorittaneelle, jos lisäopinnot tähtäävät ammatilliseen tai virkakelpoisuuteen.

Opintotukilain 7 §:ssä säädetään opintotukeen oikeuttavasta ajasta. Pykälän 3 momentin mukaan yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy kyseisen tutkinnon yliopistolain (558/2009) tai ammattikorkeakoululain (351/2003) nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä kymmenellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta. Jos opiskelija on otettu suorittamaan sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa, opintotuki myönnetään pykälän 4 momentin mukaan erikseen alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Tukeen oikeuttava aika on kuitenkin yhteensä enintään näiden tutkintojen yhteenlasketun laajuuden 3 momentin mukaisesti määräytyvä tukiaika. Sellaisessa alemmassa ja ylempään korkeakoulututkinnossa, jossa pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuuri, tukeen oikeuttava aika on yhteensä enintään 64 tukikuukautta. Pykälän 6 momentin mukaan ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettavassa tutkinnossa opintotukeen oikeuttava aika määräytyy 7 §:ssä säädetyin perustein tutkinnon laajuuden ja lukuvuoden pituuden perusteella.

Lain 7 §:n 7 momentissa säädetään, että jos opiskelija, jolle on myönnetty opintotukea korkeakouluopintoihin, mutta joka ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa, aloittaa opinnot toisen korkeakoulututkinnon suorittamista varten, aiemman tutkinnon suorittamiseksi käytetyt tukikuukaudet otetaan huomioon tukeen oikeuttavaa aikaa laskettaessa. Jos opiskelija on otettu suorittamaan sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa, aiemman tutkinnon suorittamiseksi käytetyt tukikuukaudet otetaan huomioon tutkintojen yhteenlaskettua tukiaikaa laskettaessa. Opintotukilain 3 §:n 3 kohdan mukaan tukikuukaudella tarkoitetaan kuukautta, jonka aikana opiskelija saa opintorahaa tai asumislisää.

Yliopistolain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004) säädetään yliopisto-opintojen mitoituksista ja laajuudesta. Asetuksen 5 §:n mukaan opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Opintojaksot pisteytetään niiden edellyttämän työmäärän mukaan. Yhden lukuvuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1 600 tunnin työpanos vastaa 60 opintopistettä. Tutkintojen tavoitteelliset suorittamisajat on mitoitettu siten, että 60 opintopistettä suoritettaisiin yhdessä lukuvuodessa. Alempaan korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä ja tavoitteellinen suorittamisaika kolme lukuvuotta. Kuvataiteen kandidaatin tutkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 210 opintopistettä, jolloin tavoitteellinen suorittamisaika on kolme ja puoli lukuvuotta. Ylempään korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 120 opintopistettä. Erityisesti ulkomaalaisille opiskelijoille suunnattuun ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutusohjelmaan vaadittavien opintojen laajuus on vähintään 90 opintopistettä. Psykologian maisterin, musiikin maisterin ja hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 150 opintopistettä. Eläinlääketieteen lisensiaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoihin vaadittavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä. Lääketieteellisellä ja hammaslää-

ketieteellisellä alalla yliopisto voi järjestää ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen siten, että koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa. Tällöin vaadittavien opintojen laajuus on 360 opintopistettä lääketieteen lisensiaatin tutkintoon ja 330 opintopistettä hammaslääketieteen lisensiaatin tutkintoon.

Opintotukilain 7 §:n 8 momentissa olevan valtuutussäännöksen nojalla erilaajuisten yliopistotutkintojen opintotukeen oikeuttavasta enimmäisajasta säädetään tarkemmin opintotukiasetuksen (260/1994) 6 §:ssä. Tutkinto-kohtaiset tukiajat on laskettu opintotukilain 7 §:n 3 momentissa olevien perusteiden mukaan siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä kymmenellä tukikuukaudella ja täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta. Yliopistojen tutkinnoissa tukikuukausien lukumäärä alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseksi on siten enintään:

- 1) 37, jos tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä;
- 2) 42, jos tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä.

Tukikuukausien lukumäärä ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseksi on enintään:

- 1) 24, jos tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä;
- 2) 28, jos tutkinnon laajuus on 120 opintopistettä;
- 3) 33, jos tutkinnon laajuus on 150 opintopistettä;
- 4) 37, jos tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä.

Kun opiskelija on otettu suorittamaan alempaa ja ylempää korkeakoulututkintoa, tukikuukausien lukumäärä on kuitenkin yhteensä enintään:

- 1) 55, jos alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon laajuus on yhteensä 300 opintopistettä;
- 2) 60, jos alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon laajuus on yhteensä 330 opintopistettä;

- 3) 64, jos alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon laajuus on yhteensä 360 opintopistettä.

Kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa, tukikuukausien lukumäärä ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseksi on enintään

- 1) 60, jos tutkinnon laajuus on 330 opintopistettä;
- 2) 64, jos tutkinnon laajuus on 360 opintopistettä.

Ammattikorkeakoululain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (352/2003) säädetään ammattikorkeakouluopintojen laajuudesta. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 180, 210, 240 tai 270 opintopistettä (5 §:n muutos 546/2013 tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014). Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus on 60 tai 90 opintopistettä.

Tukikuukausien lukumäärä ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseksi on opintotukiasetuksen 7 §:n mukaan enintään:

- 1) 37, jos tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä;
- 2) 42, jos tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä;
- 3) 46, jos tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä;
- 4) 51, jos tutkinnon laajuus on 270 opintopistettä.

Ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseksi tukikuukausien lukumäärä on enintään:

- 1) 19, jos tutkinnon laajuus on 60 opintopistettä;
- 2) 24, jos tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä.

Opintotukilain 7 a §:n mukaan korkeakoulututkinnon suorittamista varten myönnettävää 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa voidaan pidentää opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä ja tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan.

Korkeakoulututkinnon suorittamiseksi myönnettävää opintotuen enimmäisaikaa voidaan pidentää yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta.

Korkeakouluopiskelijan opintorahan määrä

Opintotukena myönnetään opintotukilain 2 §:n mukaan opintorahaa, asumislisää ja opintolainan valtiontakaus. Opintorahan määrästä säädetään opintotukilain 11 §:ssä. Opintorahan perusmäärä riippuu opiskelijan iästä, asumismuodosta, perhesuhteista ja opilaitoksesta. Opintorahan perusmäärää voidaan korottaa tai alentaa vanhempien tulojen perusteella. Vanhempien tulot eivät kuitenkaan vähennä korkeakouluopiskelijan opintorahan määrää.

Vanhempansa luona asuvan korkeakouluopiskelijan opintorahan perusmäärä kuukaudessa on 55 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias ja 122 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta. Itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan korkeakouluopiskelijan opintorahan perusmäärä on 145 euroa kuukaudessa. Itsenäisesti asuvan täysi-ikäisen, avioliitossa olevan tai elatusvelvollisen korkeakouluopiskelijan opintorahan enimmäismäärä on 298 euroa kuukaudessa.

Opintotukilain 12 §:n mukaan opintorahan määrä on sama kuin korkeakoulussa ulkomaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa, kotimaassa suoritettavaan ammatilliseen koulutukseen liittyvässä, vähintään kaksi kuukautta kestävässä vaihto-opiskelussa ulkomailla, Ahvenanmaalla suoritettavassa ammatillisessa koulutuksessa, kun opintoihin ei liity opintososiaalisia etuja sekä Snellman-korkeakoulu -nimisessä oppilaitoksessa suoritettavissa steinerpedagogisen opettajakoulutuksen opinnoissa yleisopintolinjan opintoja lukuun ottamatta.

Vanhemman luona asuvan ja itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan korkeakouluopiskelijan opintorahan perusmäärää voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella. Jos vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, voidaan 55 euron opintorahaa ko-

rottaa enintään 75 eurolla ja 122 euron sekä 145 euron opintorahaa enintään 145 eurolla. Korotus pienenee jokaista tuloajan ylittävää täyttä 2 070:tä euroa kohden 10 prosenttia. Korotusta ei makseta, jos vanhempien tulojen yhteismäärä ylittää 39 000 euroa.

1.2 Kansainvälinen kehitys

Pohjoismaissa päätoimiseen opiskeluun kannustetaan opiskelijalle itselleen maksettavalla opintotuella, joka muodostuu Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa sekä opintoraha- että lainamuotoisesta tuesta. Korkea-asteen opintotuki on lainapainotteinen Ruotsissa ja Norjassa ja opintorahapainotteinen Tanskassa ja Suomessa. Islannissa tuki on kokonaan lainaa. Opintorahan osuus on Suomessa Tanskan jälkeen toiseksi korkein.

Yhtä korkeakoulututkintoa varten tarkoitettu tukiaika on Norjassa tutkinnon normatiivinen suoritus aika lisättyä enintään yhdellä vuodella. Tanskassa voi 1 päivästä heinäkuuta 2014 lukien saada yhtä korkeakoulututkintoa varten tukea normatiiviselle ajalle, jos opinnot on aloitettu myöhemmin kuin kaksi vuotta korkeakouluopintoihin kelpoisuuden antavien opintojen suorittamisen jälkeen. Jos korkeakouluopinnot on aloitettu viimeistään kaksi vuotta korkeakouluopintoihin kelpoisuuden antavien opintojen suorittamisen jälkeen, on tutkintokohtainen tukiaika normatiivinen suoritus aika lisättyä 12 kuukaudella. Suomessa tukiaika on tavoitteellinen suorittamisaika lisättyä 10 tukikuukaudella. Ruotsissa ei ole erikseen tutkintokohtaista enimmäistukiaikaa, vaan tukea myönnetään 40 viikoksi vuodessa ja enimmäisaika kaikkiin korkeakouluopintoihin on pääsääntöisesti 240 viikkoa, joka vastaa kuutta lukuvuotta päätoimisesti opiskellen. Islannissa tukea saa tutkinnon laajuuden mukaiselle ajalle.

Kokonaismäärältään Suomen opintotuki (opintoraha, asumislisä ja opintolaina) on Pohjoismaiden alhaisin. Opintotuen enimmäismäärä on syyslukukautena 2013 itsenäisesti asuvalla korkeakouluopiskelijalla Suomessa 799 euroa, Ruotsissa noin 1 110 euroa, Norjassa noin 1 163 euroa, Tanskassa noin

1 165 euroa ja Islannissa noin 961 euroa kuukaudessa.

1.3 Nykytilan arviointi

Korkeakoulututkinnon suorittamisaika ja opintotuen käyttö

Opintotuen suunnitelmallisemmän käytön edistämiseksi siirryttiin syyslukukauden 2011 alusta lukien korkeakouluopinnoissa kaksiportaisen korkeakoulututkinnon mukaiseen opintotuen myöntömenettelyyn. Lisäksi opintojen edistymisen seuranta tiukennettiin ja yhdenmukaistettiin päätoimiseen opiskeluun kannustamiseksi ja asumislisäkuukausi määriteltiin tukikuukaudeksi. Näiden muutosten vaikutuksia voidaan arvioida aikaisintaan 2016, jolloin on saatavilla ensimmäisiä tilastotietoja syyslukukaudesta 2011 lähtien opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden tutkinnon suorittamisesta.

Opiskeluajojen rajoittamiseksi yliopistoja ja ammattikorkeakouluja koskevassa lainsäädännössä on säädetty tutkintojen tavoitteellisista tai laajuutta vastaavista suorittamisajoista sekä ajasta, jossa opiskelijan on suoritettava tutkintoon johtavat opinnot. Vuonna 2013 käyttöön otetun yliopistojen rahoitusmallin ja vuonna 2014 voimaan tulevan ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti tukea koulutuksen tavoitteita, kuten muun muassa koulutuksen läpäisyn parantamista ja nopeampaa siirtymistä työelämään. Korkeakoulujen rahoituksessa otetaan huomioon suoritettujen tutkintojen ja vähintään 55 opintopistettä lukuvuodessa suorittaneiden opiskelijoiden määrä.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2012 yliopistoissa suoritettiin 13 800 ylempää korkeakoulututkintoa ja 13 100 alemmaa korkeakoulututkintoa. Ylemmän korkeakoulututkinnon mediaanisuuritusajaksi oli 6,5 vuotta (Tilastokeskus, Yliopistokoulutus 2012). Ammattikorkeakouluissa suoritettiin vuonna 2012 Tilastokeskuksen mukaan 23 900 tutkintoa, joista ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja oli 1 700 (Tilastokeskus, Ammattikorkeakoulutus 2012). Viimeisimmän tilastokeskuksen julkaiseman Opintojen kulku –

tilaston mukaan vuonna 2006 aloittaneista uusista opiskelijoista vuoden 2011 loppuun mennessä yliopistokoulutuksen suoritti viidessä ja puolessa vuodessa 49 prosenttia, joista ylempään korkeakoulututkinnon suoritti 21 prosenttia ja alemman korkeakoulututkinnon 28 prosenttia. Ammattikorkeakoulututkinnon vuonna 2007 aloittaneista uusista opiskelijoista suoritti neljässä ja puolessa vuodessa 41 prosenttia (Tilastokeskus, Opintojen kulku 2011).

Opintotukea myönnetään ja sen maksamista jatketaan käytännössä vain, jos opiskelijalla on opiskeluoikeus korkeakoulussa ja hän on ilmoittautunut läsnä olevaksi opinnoissa. Korkeakoulututkinnon suorittamista varten myönnettävien opintotukikuukausien käyttöaikaa ei ole rajattu tiettyyn lukuvuosimäärään, joten opiskelija voi käyttää tukikuukaudet opiskeluoikeuden puitteissa vaikkapa seitsemän vuoden aikana nostamalla tukea vain muutamana kuukautena lukuvuodessa tai palauttamalla vapaaehtoisesti nostamansa tukikuukauden opintorahan ja asumislisän määrän. Ajasta, jossa opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto, säädetään yliopistolaisissa ja ammattikorkeakoululaisissa.

Voimassa olevan yliopistolain mukaan sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan otetulla on oikeus suorittaa tutkinnot viimeistään kahta vuotta niiden yhteenlaskettua tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa suorittamaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään yhtä vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Pelkästään ylempää korkeakoulututkintoa suorittamaan otetulla opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto viimeistään kahta vuotta sen tavoitteellista suorittamisaikaa pitimmässä ajassa. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa poissaoloa, joka johtuu vapaaehtoisen asepalveluksen tai maanpuolustusvelvollisuuden suorittamisesta taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Tutkinnon suorittamisaikaan ei lasketa myöskään muuta enintään neljän lukukauden pituista poissaoloa, jonka ajaksi opiskelija on ilmoittautunut poissa olevaksi.

Ammattikorkeakoululain mukaan kokopäiväopiskelijan on suoritettava ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot viimeistään yhtä vuotta niiden laajuutta pitävässä ajassa. Opiskelija voi tekemänsä poissaoloilmoituksen perusteella olla poissa yhteensä kahden lukuvuoden ajan. Tätä aikaa ei lasketa opintojen enimmäisaikaan.

Kansaneläkelaitoksen tilastojen mukaan vuonna 2012 ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjen tukikuukausien mediaani oli 54 tukikuukautta. Ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista noin 3 050 oli käyttänyt 46—54 tukikuukautta ja noin 5 600 oli käyttänyt 55 tukikuukautta tai enemmän. Ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista noin 1 400 ei ollut käyttänyt yhtään tukikuukautta. Alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen käytettyjen tukikuukausien mediaani oli 46 vuonna 2012. Noin 2 700 alemman korkeakoulututkinnon suorittanutta oli käyttänyt 46—54 tukikuukautta ja noin 3 200 oli käyttänyt 55 tukikuukautta tai enemmän. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista 675 ei ollut käyttänyt yhtään tukikuukautta. Ammattikorkeakoulututkinnon vuonna 2012 suorittaneiden käyttämien tukikuukausien mediaani oli 35. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista noin 3 950 ei ollut käyttänyt yhtään tukikuukautta.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelua ja toimeentuloa kartoittaneen opiskelijatutkimuksen (Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18) mukaan opintorahan ja asumislisän osuus kaikkien opiskelijoiden toimeentulossa oli noin puolet. Yli puolet kaikista korkeakouluopiskelijoista ja 72 prosenttia 18—24-vuotiaiden ikäryhmästä nosti tukea 7—9 kuukautta lukuvuoden aikana. Kaikista opiskelijoista 12 prosenttia nosti opintotukea 10—12 kuukautta vuodessa, eli he opiskelivat myös kesällä. Tutkimukseen vastanneiden opiskelijoiden mukaan opintotuen käytön rajoittaminen johtui muun muassa opintotuen nostamiseen liittyvistä tulo rajoista, riittävien opintosuoritusten puuttumisesta ja tukikuukausien riittävyyden turvaamisesta. Yliopis-

to-opiskelijoista 29 prosenttia ei nostanut lainkaan opintotukea, kun ammattikorkeakouluopiskelijoista tällaisten opiskelijoiden osuus oli 15 prosenttia.

Opintorahan määrä ja tuensaajat

Opintorahan määrää korotettiin viimeksi syyslukukauden 2008 alusta voimaan tulleella lailla opintotukilain muuttamisesta (1388/2007), jolloin opintorahan määrää korotettiin 15 prosentilla ja pienimpiä opintorahoja korotettiin vähintään 16 eurolla.

Hallitus on syyskuussa 2013 antanut eduskunnalle esityksen laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 116/2013 vp), jossa esitetään, että opintotukilain 11 §:n 1 ja 3 momentissa säädettyjä opintorahan perusmääriä ja niin sanottujen vähävaraisuuskorotusten määräjä korotettaisiin lukuvuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Lukuvuonna 2012/2013 opintotukea sai Kansaneläkelaitoksen tilastojen mukaan yhteensä noin 167 200 korkeakouluopiskelijaa. Joulukuussa 2012 opintotukea saavasta 140 160 korkeakouluopiskelijasta vanhempansa luona asui 1 107 alle 20-vuotiaista ja 7 254 20 vuotta täyttäneitä korkeakouluopiskelijaa. Itsenäisesti asuvia alle 18-vuotiaita opintotukea saavia korkeakouluopiskelijoita ei ollut yhtään. Itsenäisesti asuvia 18 vuotta täyttäneitä korkeakouluopiskelijoita oli noin 115 000. Naimisissa olevia tai elatusvelvollisia korkeakoulussa opiskelevia tuen saajia oli noin 13 000.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 opiskelijoiden pienituloisuusaste oli 27 prosenttia ja erityisesti itsenäisesti asuvien nuorten opiskelijoiden pienituloisuusaste oli korkea. Pienituloiseksi katsotaan henkilö, jonka kotitalouden tulot kulutusyksikköä kohden ovat vähemmän kuin 60 prosenttia mediaanituloista. Pienituloisuuden raja oli vuonna 2011 yhden hengen taloudessa 13 640 euroa eli noin 1 140 euroa kuukaudessa (Tilastokeskus: Tulonjakotilasto 2011, Pienituloisuus).

Opiskelijatutkimuksen (Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18) mukaan opiskelijoiden toimeentulosta keskimäärin puolet koostui opintorahasta ja asumislisästä ja noin puolet korkeakouluopiskelijoiden kokonaistaloudessa koostui ansiotyöstä saaduista tuloista. Korkeakouluopiskelijoista kaksi prosenttia joutui hakemaan kuukausittain toimeentulotukea kattaakseen menonsa. Yli 70 prosenttia kaikista opiskelijoista ilmoitti tarvitsevänsä rahaa kuukaudessa enemmän kuin opintorahan ja asumislisän enimmäismäärän (499,60 euroa) tullakseen toimeen. Korkeakouluopiskelijan keskimääräinen kuukausitulo lukuvuoden aikana oli 821 euroa. Nuorten, 18—24-vuotiaiden opiskelijoiden keskimääräinen tulo lukuvuoden aikana oli 700 euroa kuukaudessa, josta 65 prosenttia koostui opintorahasta ja asumislisästä.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Tavoitteet

Opintotuen keskeisimpiä ongelmia on sen riittämättömyys päätoimiseen opiskeluun. Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman yhtenä tavoitteena on kohentaa edellytyksiä ja kannusteita opiskella, valmistua ja hakeutua työmarkkinoille. Opintotuen riittävyttä päätoimiseen opiskeluun kannustavaksi ja opiskeluaikojen lyhentämiseksi sekä työurien pidentämiseksi ehdotetaan muutoksia korkeakouluopintojen tutkintokohtaiseen tukiaikaan ja opintorahan määriin.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa esitetty korkeakouluopiskelijan tutkintokohtaisen tukiajan lyhentäminen ja opintorahan korottaminen voitaisiin kohdistaa opintoihin, jotka aloitetaan lain tultua voimaan. Tällöin tukiaika ja opintorahan määrä määräytyisivät kyseisten opintojen aloittamisajankohdan perusteella.

Opiskelijalla saattaa olla opiskeluoikeus kahteen tai useampaan korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa. Jos tukiaika ja

opintorahan määrä määräytyisivät sen mukaan, milloin kyseiset opinnot on aloitettu, voisi se johtaa vaikeisiin tulkintatilanteisiin opintotuen toimeenpanossa opintoja vaihdettaessa esimerkiksi opintotukea myönnettäessä, opintojen riittävän edistymisen seurannassa ja palautettaessa tukea vapaaehtoisesti.

Opintorahan korottaminen voitaisiin kohdentaa esimerkiksi kaikille korkeakouluopiskelijoille myönnettäessä tukea 1 päivänä elokuuta 2014 lukien. Tämä vaihtoehto merkitsisi kuitenkin merkittävää opintotukimenojen lisääntymistä heti lain voimaantulosta lukien sekä pienempää opintorahan korotusta, kun tukiajan leikkaamisesta lasketuksi syntyvä säästö jakautuisi suuremmalle saajamäärälle.

Ehdotettavien korkeampien opintorahojen myöntämistä kaikille korkeakouluopiskelijoille voitaisiin harkita joidenkin vuosien päästä, kun ennen 1 päivänä elokuuta 2014 ensimmäiset korkeakouluopinnot aloittaneita tuen saajia olisi vähemmän ja kustannusten lisäys siten vähäisempi. Tällöin kaikille tukeen oikeutetuille korkeakouluopiskelijoille myönnettäisiin opintorahaa samoin perustein riippumatta opintojen aloitusajankohdasta, mikä lisäisi yhdenvertaisuutta ja selkeyttäisi järjestelmän toimeenpanoa.

2.3 Ehdotetut muutokset

Opintotukilain 7 §:n 3 momentissa säädettyä korkeakouluopintojen tutkintokohtaista tukiaikaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyisi kyseiselle tutkinnolle säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika olisi enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättyinä viidellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika olisi kuitenkin viisi tukikuukautta. Tutkintokohtainen tukiaika lyhenisi voimassa olevaan tukiaikaan verrattuna viidellä tukikuukaudella. Tutkinnoissa, joiden laajuus ei ole täysiä lukuvuosia, täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika olisi kuitenkin edelleen viisi tukikuukautta. Momentissa ei enää viitattaisi yliopistolain tai ammattikorkea-

koululain nojalla säädettyyn tutkinnon laajuuteen, koska opintotukeen oikeuttavia opintoja korkeakoulututkinnon suorittamiseksi suoritetaan myös maanpuolustuskorkeakoulussa. Lisäksi eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi poliisiammattikorkeakoulusta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 64/2013 vp), jonka mukaan korkeakoululla tarkoitettaisiin opintotukilaissa myös poliisiammattikorkeakoulua ja siellä suoritettavat opinnot olisivat tukeen oikeuttavia opintoja opintotukilaissa säädettyin edellytyksin.

Kun opiskelija on valittu suorittamaan sekä alemmaa että ylempää korkeakoulututkintoa, myönnetään opintotuki 7 §:n 4 momentin mukaan erikseen alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Tukeen oikeuttava aika on kuitenkin yhteensä enintään näiden tutkintojen yhteenlasketun laajuuden perusteella 3 momentin mukaisesti määräytyvä aika. Tukiajan lyhentäminen ehdotetulla tavalla vaikuttaisi 4 momentin soveltamiseen siten, että esimerkiksi 180 opintopisteen laajuisen alemman ja 120 opintopisteen laajuisen ylempään korkeakoulututkinnon eli yhteensä 300 opintopisteen laajuisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen myönnettäisiin tukea yhteensä enintään 50 tukikuukautta. Tästä enintään 32 tukikuukautta myönnettäisiin alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen ja enintään 23 ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen siten, että tukeen oikeuttava aika olisi kuitenkin yhteensä enintään 50 tukikuukautta. Ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen myönnettävä tukiaika riippuisi siten siitä, kuinka monta tukikuukautta opiskelija on käyttänyt alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Pykälän 4 momenttiin ei esitetä muutoksia, joten sellaisessa alemmassa ja ylempässä korkeakoulututkinnossa, jossa pääaine tai aineryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuuri, tukeen oikeuttava aika olisi edelleen yhteensä enintään 64 tukikuukautta.

Lain 11 §:ssä säädetään opintorahan määrästä. Pykälän 1 momentin 1—4 kohdissa säädettyjä opintorahan määriä korkeakoulussa ehdotetaan muutettavaksi. Lisäksi pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen ehdote-

taan lisättäväksi viittaus 12 §:ään, jossa säädetään opintorahan korottamisesta samaksi kuin korkeakoulussa. Voimassa olevan momentin johdantokappaleen mukaan jollei 3 tai 4 momentista taikka 17, 19 tai 20—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on momentin 1—4 kohdissa säädetty määrä. Johdantokappaleessa viitatuissa 3 ja 4 momenteissa säädetään opintorahaan vanhempien tulojen perusteella tehtävästä niin sanotusta vähävaraisuuskorotuksesta, 17 §:ssä opiskelijan omien tulojen huomioon ottamisesta, 19 §:ssä vanhempien tulojen huomioon ottamisesta tukea vähentävästi, 20 §:ssä eräiden etuuksien huomioon ottamisesta, 21 §:ssä pienimmästä myönnettävästä etuudesta ja 22 §:ssä huomioon otettavista veronalaisista tuloista.

Pykälän 1 momentin 1—4 kohdissa säädettyjä korkeakouluopintojen opintorahan määriä korotettaisiin noin 11 prosentilla. Korkeakoulussa opintorahan määrä kuukaudessa nousisi vanhempansa luona asuvalla opiskelijalla 55 eurosta 61 euroon, kun opiskelija on alle 20-vuotias ja 122 eurosta 135 euroon, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta. Muualla kuin vanhempansa luona asuvalla korkeakouluopiskelijalla opintorahan määrä kuukaudessa nousisi 145 eurosta 161 euroon, kun opiskelija on alle 18-vuotias. Itsenäisesti asuvalla täysi-ikäisellä, avioliitossa olevalla tai elatusvelvollisella korkeakouluopiskelijalla opintorahan määrä kuukaudessa nousisi 298 eurosta 331 euroon. Kohdissa säädettyjä kuukausittaisia opintorahan määriä muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa ei muutettaisi.

Lain 11 §:n 3 momentissa säädetään niin sanotuista vähävaraisuuskorotuksista. Voimassa olevan 3 momentin 1 kohdan mukaan 55 euron opintorahaa voidaan korottaa enintään 75 eurolla. Momentin 3 kohdan mukaan 122 euron opintorahaa voidaan korottaa enintään 145 eurolla ja 5 kohdan mukaan 145 euron opintorahaa voidaan korottaa enintään 145 eurolla. Momentin 1, 3 ja 5 kohtia muutettaisiin 1 momenttiin ehdotettujen opintorahan perusmäärien osalta siten, että 61 euron opintorahaa voitaisiin korottaa enintään 75 eurolla, 135 euron opintorahaa enintään 145 eurolla ja 161 euron opintorahaa enin-

tään 145 eurolla. Korotuksen määriä ei muutettaisi.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitetyillä muutoksilla olisi vaikutusta momentin 29.70.55 opintoraha- ja asumislisä määrärahatarpeeseen. Opintorahan korottaminen noin 11 prosentilla ensimmäistä kertaa korkeakouluopinnot 1.8.2014 tai sen jälkeen aloittaville korkeakouluopiskelijoille lisäisi määrärahatarvetta vuonna 2014 noin 3,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2015 lisätarve olisi noin 10,3 miljoonaa euroa. Enimmillään menolisäys olisi vuonna 2022 ollen noin 31 miljoonaa euroa. Tukiajan lyhentäminen vähentäisi Opintoraha- ja asumislisämenoja vähitellen vuodesta 2018 lähtien. Säästön arvioidaan olevan täysimääräinen vuodesta 2022 lähtien ollen arviolta 32 miljoonaa euroa. Opintorahan korottamisen ja tukiajan lyhentämisen muutoksen arvioidaan olevan kustannusneutraali vuodesta 2020 alkaen. Määrärahallaskelma perustuu korkeakoulussa ensimmäistä kertaa opiskelupaikan vastaanottavien määriin, opintotuen keskimääräiseen käyttöasteeseen sekä keskimääräisiin laskennallisiin kustannuksiin.

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opinnot korkeakoulututkinnon suorittamiseksi aloittaa lukuvuosittain keskimäärin 51 000 opiskelijaa. Aloittavista opiskelijoista ensimmäisen opiskelupaikan vastaanottavia on Tilastokeskuksen mukaan yliopistossa 72 prosenttia ja ammattikorkeakoulussa 80 prosenttia. Opintotukea käyttää lukuvuodessa säännöllisesti keskimäärin 64 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. Opintotuen piirissä olevista ensimmäiset korkeakouluopinnot aloittaa arviolta 24 400 opiskelijaa, joista yliopisto-opiskelijoiden osuus olisi arviolta 8 300 ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden osuus 16 100. Asumislisää saisi arviolta 16 100 (66 %) opiskelijaa. Suurin opintotukea saavien korkeakouluopiskelijoiden ryhmä on itsenäisesti asuvat täysi-ikäiset opiskelijat, jotka saavat usein sekä opintorahaa että asumislisää. Osa korkeakouluopiskelijoista asuu vanhempiensa luona opintojensa alussa

ja vain harvan korkeakouluopiskelijan on arvioitu asuvan vanhempien luona koko opiskeluajan.

3.2 Vaikutukset opiskelijan talouteen ja asemaan

Tukiajan lyheneminen vaikuttaisi vuonna 2014 arviolta 8 300 opinnot korkeakoulututkinnon suorittamiseksi aloittavan yliopisto-opiskelijan ja 16 100 ammattikorkeakouluopiskelijan tukiaikaan. Korkeakouluopinnot ensimmäistä kertaa 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen aloittaneen täysi-ikäisen itsenäisesti asuvan korkeakouluopiskelijan opintotuen enimmäismäärä nousisi 1 päivänä elokuuta 2014 alkaen 799,60 eurosta arviolta 936,92 euroon, jos otetaan huomioon eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä (HE 116/2013 vp) esitetyt opintorahan indeksikorotuksen määrä noin 1,3 prosenttia sekä opintolainan valtiontakauksen määrän korottaminen 300 eurosta 400 euroon kuuksudessa. Esimerkiksi 300 opintopisteen laajuisia opintoja 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen ensimmäistä kertaa korkeakoulussa aloittavan opiskelijan tukiaika olisi 50 tukikuukautta. Opintotuen enimmäismäärä olisi saman laajuisia opintoja harjoittavalla täysi-ikäisellä itsenäisesti asuvalla korkeakouluopiskelijalla 1 päivänä elokuuta 2014 lukien arviolta 903,49 euroa ja tutkintokohmainen tukiaika 55 tukikuukautta, jos korkeakouluopinnot on aloitettu ensimmäistä kertaa ennen 1 päivänä elokuuta 2014. Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan enimmäismäärät riippuisivat siitä, milloin korkeakouluopinnot on ensimmäisen kerran aloitettu.

Opintorahan määrät korkeakoulussa 1 päivä elokuuta 2014* lukien (€/kk):

Opiskelijan ikä ja asu- mismuoto	Opintorahan perusmäärä, jos ensimmäiset korkea- kouluopinnot on aloitettu ennen 1.8.2014	Opintorahan perusmäärä, jos ensimmäiset korkea- kouluopinnot on aloitettu 1.8.2014 tai sen jälkeen	Vanhempien tulojen pe- rusteella tehtävän koro- tuksen enimmäismäärä
Avioliitossa tai elatusvelvollinen	301,89	335,32	Ei korotusta
18 vuotta täyttänyt itse- näisesti asuva	301,89	335,32	Ei korotusta
Alle 18 vuotta, asuu itse- näisesti	146,89	163,10	146,89
20 vuotta täyttänyt, asuu vanhemman luona	123,59	136,76	146,89
Alle 20 vuotta, asuu van- hemman luona	55,72	61,80	75,98

Opintorahan ja opintotuen enimmäismäärät korkeakoulussa 1 päivä elokuuta 2014* lukien (€/kk):

Opiskelijan ikä ja asumismuoto	Opintorahan enimmäismäärät (opintorahan perusmäärä + vähävaraisuuskorotuksen enimmäismäärä)		Opintotuen enimmäismäärät (opintoraha + asumislisä itsenäisesti asuvalla 201,60 € + opintolainan valtiontakaus 400 €)	
	Ensimmäiset kor- keakouluopinnot aloitettu ennen 1.8.2014	Ensimmäiset kor- keakouluopinnot aloitettu 1.8.2014 tai sen jälkeen	Ensimmäiset kor- keakouluopinnot aloitettu ennen 1.8.2014	Ensimmäiset kor- keakouluopinnot aloitettu 1.8.2014 tai sen jälkeen
Avioliitossa tai elatusvelvollinen	301,89	335,32	903,49	936,92
18 vuotta täyttänyt itsenäisesti asuva	301,89	335,32	903,49	936,92
Alle 18 vuotta, asuu itsenäisesti	293,78	309,99	895,38	911,59
20 vuotta täyttänyt, asuu vanhemman luona	270,48	283,65	670,48	683,65
Alle 20 vuotta, asuu vanhemman luona	131,70	137,78	531,70	537,78

*Laskelmissa on otettu huomioon eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä laeiksi opintotukilain ja lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 116/2013 vp) esitetty opintorahan perusmäärien ja vähävaraisuuskorotusten kansaneläkeindeksin mukainen korotus noin 1,3 prosenttia, joka on vahvistettu 14 päivänä lokakuuta 2013 sekä opintolainan valtiontakauksen korottaminen korkeakouluopiskelijalla 300 eurosta 400 euroon kuukaudessa.

3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Opintotukilain mukaisia tehtäviä hoitavat Kansaneläkelaitos ja korkeakoulujen opintotukilautakunnat Kansaneläkelaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Kahden erilaisen opintorahaa ja tutkintokohtaista tukiaikaa koskevien säännösten soveltaminen aiheuttaisi lisätyötä opintotuen toimeenpanossa. Myös esitettyjen muutosten lyhyt valmistelu-aika yhdessä hallituksen esityksessä 116/2013 esitettyjen muutosten toimeenpanon kanssa tuottavat merkittäviä haasteita toimeenpanossa. Kun opintorahan määrään ja tukiaikaan soveltuvat säännökset on sidottu siihen, milloin opiskelija on ensimmäisen kerran aloittanut korkeakouluopinnot, aiheuttaa tämä rinnakkaisten opintoraha- ja tukiaikasäännösten soveltamista toimeenpanossa vielä useita vuosia lain voimaantulon jälkeen. Ajan myötä ennen 1 päivä elokuuta 2014 ensimmäiset korkeakouluopinnot aloittaneiden tuensaajien määrä kuitenkin vähenisi. Toimeenpanon selkeyden kannalta olisi perusteltua, että uutta tukiaikaa ja opintorahaa koskevat säännökset koskisivat samaa opintotuen saajaryhmää, kuin eduskunnassa olevassa hallituksen esityksessä HE 116/2013 vp esitettyä opintolainahyvitystä koskevat säännökset, eli ensimmäiset korkeakouluopinnot 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen aloittaneita tuensaajia.

4 Asian valmistelu

Hallitus on 29 päivänä elokuuta 2013 sopinut budjettiriihen yhteydessä rakenneuudistusohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Rakennepoliittisen ohjelman mukaan korkeakouluopiskelijoiden opintorahan tasoa nostetaan kustannusneutraalisti opintotukeen oikeuttavaa aikaa lyhennettäessä. Opintorahan nousu mitoitetaan opintotukiajan lyhennyksen pysyvän kustannusvaikutuksen mukaan. Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttavaa aikaa lyhennetään siten, että kesto määräytyy ky-

seisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä viidellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta.

Ohjelman jatkovalmistelu tehtiin ministeriöiden asiantuntijoista koostuvissa ryhmissä, joiden toimintaa koordinoi eri ministeriöiden virkamiehistä koostuva johtoryhmä. Jatkovalmistelun yhteydessä on tarkentunut tukiajan leikkauksen säästö ja siitä syntyvän opintorahan korotuksen määrä sekä korotetun opintorahan saajaryhmä.

Rakennepoliittisen ohjelman opintotuen muutosten toteuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriössä laadittiin virkatyönä luonnos hallituksen esitykseksi laiksi opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Hallituksen esityksen luonnoksesta pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtionvarainministeriö, puolustusministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Arene ja Unifi sekä opiskelijajärjestöistä SAKKI, OSKU, SLL, SYL ja SAMOK. Lausunnonantajat pitivät opiskeluaikaisen toimeentulon parantamista ja opiskeluaikojen lyhentämisen tavoitetta kannatettavana, joskin esitettyjä toimenpiteitä yksinään riittämättöminä. Opiskelijajärjestöt pitivät uutta tutkintokohtaista tukiaikaa riittämättömänä kaksiportaisen tuen myöntämisen näkökulmasta erityisesti alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseksi.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitystä täydentävään esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 116/2013 vp), jossa esitetään

lisättäväksi opintotukilain 11 §:ään uusi 6 momentti, jonka mukaan saman pykälän 1 ja 3 momentissa säädettyjä opintorahan määriä tarkistetaan kunkin lukuvuoden alusta lukien siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Sekä esitetyjä opintorahan määriä että lain voimaan tullessa voimassa olleita opintorahan määriä tarkistetaan lukuvuosittain hallituksen esityksessä HE 116/2013 vp ehdotetun 11 §:n 6 momentin mukaisesti. Ensimmäiset opinrahan määrien tarkistukset tehtäisiin esityksen HE 116/2013 vp voimaantulosäännöksen perusteella 1 päivänä elokuuta 2014. Hallituksen esityksen 116/2013 vp voimaantulosäännöksen mukaan 11 §:ssä säädetty opintorahan määrät vastaisivat vuodelle 2013 vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa tarkoitettua pistelukua.

6 Tarkemmat säännökset

Opintotukiasetuksen 6 ja 7 §:n säännöksiä opintotukeen oikeuttavasta enimmäisajasta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkinnoissa tulisi muuttaa uutta tutkintokohtaista tukiaikaa koskevan 7 §:n 3 momentin mukaisesti siten, että tutkintokohtaiset tukiajat lyhenisivät viidellä tukikuukaudella. Samoin asetuksen 4 §:ssä säädettyä korkeakouluopiskelijan riittävän edistymisen seurannan arvioimista koskevaa 1 momenttia voitaisiin muuttaa siltä osin kuin siinä säädetään opintojen edistymisestä kyseisiä opintoja varten määritellyssä tukiajassa. Muutoksia koskeva valtioneuvoston asetus annettaisiin kevään 2014 aikana.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2014.

Ehdotetussa 7 §:n 3 momentissa säädettyä tutkintokohtaista tukiaikaa sekä 11 §:n 1 momentissa ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohdissa säädettyjä opintorahan määriä korkeakoulussa sovellettaisiin opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan korkeakoulussa ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014

tai sen jälkeen. Ensimmäisistä aloitetuista korkeakouluopinnoista huomioon otettaisiin paitsi korkeakoulututkintoon johtavat opinnot, myös maahanmuuttajille tarkoitetut ammattikorkeakouluopintoihin valmentavat opinnot, mutta ei esimerkiksi avoimena korkeakouluopetuksena suoritettuja opintoja. Edellä mainittuja lainkohtia sovellettaisiin myös opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ennen 1 päivä elokuuta 2014, mutta on ilmoittautunut läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen. Opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ja ilmoittautunut ensimmäistä kertaa läsnä olevaksi korkeakoulussa ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos ensimmäiset korkeakouluopinnot ennen lain voimaantuloa aloittanut opiskelija aloittaisi uudet korkeakoulututkintoon johtavat opinnot lain tultua voimaan, sovellettaisiin häneen lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Jos esimerkiksi opiskelija, joka on aloittanut ensimmäiset korkeakouluopinnot 1 päivänä elokuuta 2013, aloittaisi opinnot 300 opintopisteen laajuisen sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseksi yliopistossa 1 päivänä elokuuta 2014, myönnettäisiin hänelle näihin opintoihin voimassa olevan opintotukilain ja -asetuksen mukaan yhteensä enintään 55 tukikuukautta.

Opintorahan määrää korkeakoulussa ja tutkintokohtaista tukiaikaa koskevat säännökset määräytyisivät siten sen mukaan, milloin opiskelija on ensimmäisen kerran aloittanut opinnot korkeakoulussa.

Opiskelijoihin, joiden opintoraha korotetaan samaksi kuin korkeakoulussa opintotukilain 12 §:n perusteella, sovellettaisiin ehdotettuja opintorahan määriä koskevia säännöksiä myönnettäessä tukea 31 päivän heinäkuuta 2014 jälkeiselle ajalle.

Lakiin ei jätettäisi vanhoja tukiaikaa tai opintorahaa koskevia säännöksiä vaan niiden soveltamisesta säädettäisiin siirtymäsäännöksessä, koska tarkoituksena on siirtyä lopulta vain yhteen tutkintokohtaiseen tukiaikaan ja opintorahataulukon.

8 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Perustuslain kannalta ehdotetut muutokset koskevat perusoikeuksina turvattujen sivistyksellisten oikeuksien turvaamista sekä yhdenvertaista kohtelua. Ehdotetut muutokset koskevat opiskelijoita, jotka aloittavat ensimmäiset korkeakouluopinnot 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen.

Hallituksen näkemyksen mukaan opintorahan korottaminen opiskelijoilla, jotka aloittavat ensimmäiset korkeakouluopintonsa 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen on perusteltua suhteessa muihin opiskelijoihin,

koska korotus kohdistuu samoihin opiskelijoihin, joiden tutkintokohtaista tukiaikaa lyhennetään ja vastaa määrältään tukiajan lyhentämisestä syntyvää pysyvää säästöä.

Opintotukilain 11 §:ssä säädetty opintorahan määrä määräytyy oppilaitoksen, iän ja asumismuodon perusteella. Esityksessä ehdotetaan opintorahaa korotettavaksi samalla prosenttimäärällä kaikille uusille korkeakouluopiskelijoille opintotuen riittävyyden parantamiseksi ja siten korkeakouluopintojen opiskeluaikojen lyhentämiseksi ja nuorten työelämään siirtymisen nopeuttamiseksi.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukseen ei sisälly sellaisia perusoikeuksien rajoituksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 7 §:n 3 momentti sekä 11 §:n 1 momentti ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 3 momentti laissa 52/2011 sekä 11 §:n 1 momentti ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohta laissa 1388/2007, seuraavasti:

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy kyseiselle tutkinnolle säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä viidellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta.

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 3 tai 4 momentista taikka 12, 17, 19 tai 20—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 61 euroa korkeakoulussa ja 38 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 135 euroa korkeakoulussa ja 80 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 161 euroa korkeakoulussa ja 100 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias;

3) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 331 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta;

4) avioliitossa olevalle tai elatusvelvolliselle opiskelijalle korkeakoulussa 331 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa.

Jos vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, opintorahaa voidaan korottaa seuraavasti:

1) 61 euron opintorahaa enintään 75 eurolla;

3) 135 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

5) 161 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 7 §:n 3 momenttia sekä 11 §:n 1 momentin 1—4 kohdan ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohdan säännöksiä opintorahan määrästä korkeakoulussa sovelletaan opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan korkeakoulussa ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen. Edellä mainittuja lainkohtia sovelletaan myös opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ennen 1 päivää elokuuta 2014, mutta on ilmoittautunut

läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen. Opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ja ilmoittautunut läsnä olevaksi korkeakoulussa ensimmäisen kerran ennen lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos opintoraha korotetaan samaksi kuin korkeakoulussa opintotukilain 12 §:n perusteella, sovelletaan 11 §:ssä säädettyjä opintorahan määriä myönnettäessä tukea 31 päivän heinäkuuta 2014 jälkeiselle ajalle.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Paavo Arhinmäki*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 7 §:n 3 momentti sekä 11 §:n 1 momentti ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 7 §:n 3 momentti laissa 52/2011 sekä 11 §:n 1 momentti ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohta laissa 1388/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Opintotukeen oikeuttava aika

Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä kymmenellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta.

Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika määräytyy *kyseiselle tutkinnolle* säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä *viidellä* tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta.

11 §

11 §

Opintorahan määrä

Opintorahan määrä

Jollei 3 tai 4 momentista taikka 17, 19 tai 20—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on;

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 55 euroa korkeakoulussa ja 38 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 122 euroa korkeakoulussa ja 80 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 145 euroa korkeakoulussa ja 100 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias;

3) muualla kuin vanhempansa luona asuval-

Jollei 3 tai 4 momentista taikka 12, 17, 19 tai 20—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on;

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 61 euroa korkeakoulussa ja 38 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 135 euroa korkeakoulussa ja 80 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 161 euroa korkeakoulussa ja 100 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias;

3) muualla kuin vanhempansa luona asu-

le opiskelijalle korkeakoulussa 298 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta;

4) avioliitossa olevalle tai elatusvelvolliselle opiskelijalle korkeakoulussa 298 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa.

 Jos vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, opintorahaa voidaan korottaa seuraavasti:

1) 55 euron opintorahaa enintään 75 eurolla;

3) 122 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

5) 145 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

valle opiskelijalle korkeakoulussa 331 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta;

4) avioliitossa olevalle tai elatusvelvolliselle opiskelijalle korkeakoulussa 331 euroa ja muussa oppilaitoksessa 246 euroa.

 Jos vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, opintorahaa voidaan korottaa seuraavasti:

1) 61 euron opintorahaa enintään 75 eurolla;

3) 135 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

5) 161 euron opintorahaa enintään 145 eurolla;

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 7 §:n 3 momenttia sekä 11 §:n 1 momentin 1—4 kohdan ja 3 momentin 1, 3 ja 5 kohdan säännöksiä opintorahan määrästä korkeakoulussa sovelletaan opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan korkeakoulussa ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen. Edellä mainittuja lainkohtia sovelletaan myös opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ennen 1 päivä elokuuta 2014, mutta on ilmoittautunut läsnä olevaksi ensimmäisen kerran 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen. Opiskelijaan, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ja ilmoittautunut läsnä olevaksi korkeakoulussa ensimmäisen kerran ennen lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos opintoraha korotetaan samaksi kuin korkeakoulussa opintotukilain 12 §:n perusteella, sovelletaan 11 §:ssä säädettyjä opintorahan määriä myönnettäessä tukea 31 päivän heinäkuuta 2014 jälkeiselle ajalle.